

Kulttuurinen käänne ja suomalainen maaseutututkimus

Pohdin tässä kirjoituksessa yhteiskuntatieteiden niin sanotusta kulttuurisesta käänneestä vaikutteita saaneen brittiläisen maaseutututkimuksen suomalaiselle maaseutututkimukselle ja maaseutumaantieteelle asettamia haasteita. Lähdän liikkeelle yhdestä kokoomateoksesta, joka näkemykseni mukaan kiteyttää hyvin sen, missä angloamerikkalainen, kulttuurisesta käänneestä vaikutteita ottanut

maaseutumaantiede on tällä hetkellä menossa. Paul Cloken (2003a) toimittama *Country visions* -kirja edustaa yhtä juonetta siinä kulttuurista käännettä koskevassa keskustelussa, joka alkoi brittiläisessä maaseutumaantieteessä 1990-luvun alussa (ks. esim. Rosenqvist 2000: 8–12). Kulttuurinen käänne aiheutti maaseutututkimuksessa sen, että tutkijat ryhtyivät entistä eksplisiittisemmin pohtimaan maaseudun merkityksiä nyky-yhteiskunnassa. *Country visions* -kirja jatkaa ja ajantasaistaa kulttuurisen käänteen hengessä sitä työtä, jota edellisen kerran

¹ <hannu.katajamaki@uwasa.fi>

kiteytettiin Cloken ja Jo Littlen (1997) toimittamassa *Contested countryside cultures. Otherness, marginalisation and rurality* -teoksessa.

Maaseutuvisiot

Country visions -kirja pyrkii kartoittamaan erilaisia tapoja tietää ja ymmärtää maaseutua (Cloke 2003b: 1). Uusia ymmärtämisen tapoja tarvitaan, sillä maaseutu on ajan kuluessa muuttunut entistä monimerkityksisemmäksi ja kaoottisemmaksi käsitteeksi. Uudessa tilanteessa ne maaseudun representaatiot, joita esimerkiksi koulutus, taide, viihde ja traditionaaliset käytännöt meille tarjoavat, voivat jopa kahlehtia maaseudun ymmärtämiseen liittyvää luovuuttamme.

Cloken (2003b) johdantoartikkelin lisäksi Country visions -teos koostuu 16 artikkelista, jotka toimittaja jakaa kolmeen ryhmään. Ensimmäinen ryhmä artikkeleita käsittelee erilaisia tapoja muodostaa tai esittää käsityksiä maaseudusta. Artikkelit hyödyntävät tiedon toiminnallisia metaforia: uudelleen tuottamista (*reproducing*), katsomista (*gazing*), kartoittamista (*mapping*), uudestaan esittämistä (*representing*) ja katselemista (*viewing*). Toinen ryhmä artikkeleita esittelee taas tapoja, joilla maaseutu voidaan tuntea ja ymmärtää käytäntöjen ja suorittamisen kautta. Tällaisia tapoja ovat ruumiillinen kokeminen (*embodying*), suorittaminen (*performing*), hengellistäminen (*spiriting*), seksuaalistaminen (*sexing*) ja seikkaileminen (*adventuring*). Nämä artikkelit pyrkivät hahmottamaan representaatioiden ulottumattomissa olevaa maaseutumaisuutta.

Kolmas ryhmä Country visions -teoksen artikkeleita hahmottelee uusia tapoja tehdä maaseutututkimusta. Osa ryhmän artikkeleista pureutuu valtaan liittyviin kysymyksiin arvioimalla kriittisesti maaseutututkimuksessakin muodikkaita, hallintaan ja hallittavuuteen sekä sosiaaliseen pääomaan liittyviä teoretisointeja. Kahdessa artikkelissa pohditaan toimijaverkkoteorian (*Actor Network Theory, ANT*) maaseutututkimukselle tarjoamia mahdollisuuksia. Toimijaverkkoteorian hengen mukaisesti maaseutu voidaan käsitteellistää hybridiksi, joka muodostuu maaseutuun liittyvistä yhteiskunnallisista, teknologisista ja luontoon liittyvistä aktoreista eli toimijoista sekä niiden verkostosuhteista. Kirjan viimeisessä artikkelissa Nigel Thrift (2003) pohtii mahdollisuutta ymmärtää maaseutu monimutkaiseksi virtuaaliteetiksi, jossa maaseutuelämän vaihtoehdot ja etsitään taloudellisen järjestelmän marginaalissa olevien toimintojen kautta. Marginaali voi tarjota relevantteja vaihtoehtoisia *biopoliittisia* eli *elämänpoliittisia* tulevaisuuden mahdollisuuksia maaseudun käsitteellistämiseen ja kokemiseen.

Suomalaisen maaseutututkimuksen nykytilanne

Country visions -teoksessa esitetyt teoretisoinnit asettavat kovia haasteita paitsi angloamerikkalaiselle myös suomalaiselle maaseutu- ja maaseutu-maantieteelliselle tutkimukselle. Sekä kansainvälisessä että kansallisessa maaseutututkimuksessa noudutetaan yleisesti perinteiseen käsitykseen maaseudusta ja sen ontologisesta sisällöstä. Perinteisen käsityksen mukaan maaseutu on fyysisistä tilaa, jota voidaan hahmottaa myös paikan ja alueen käsittein. Kulttuurisen käänteen hengessä tällaista ontologista sitoumusta on mahdollista löysätä niin, että maaseutu voidaan ymmärtää fyysisestä tilasta suhteellisen irrallaan olevaksi kulttuuriseksi konstruktioksi. Maaseudulla ei välttämättä tarvitse olla referenttiä eli viitekohdetta fyysisessä todellisuudessa.

Sekä yhteiskuntatieteilijöiden yleensä (ks. esim. Hänninen 2004) että maallikoiden (ks. esim. Rosenqvist 2003) ajattelussa maaseutu tulee usein implisiittisesti määritellyksi maatalouden kautta: maatalouden luonnehtimaksi fyysisiksi tilaksi. Myös Euroopan unionin maaseutupoliitikassa maataloudella on edelleenkin vahva asema. Vaihteoreettisesti ajatellen ”maatalouden maaseudun” voidaan kuitenkin katsoa edustavan mennyttä maatalousyhteiskuntaa, joka on ajan mittaan saanut antaa tilaa ensiksi teollisuusyhteiskunnalle ja nyttemmin tietoyhteiskunnalle. Niin sanottua *uutta maaseutua* etsivät maaseutututkijat ja maaseudun kehittäjät pyrkivätkin löytämään maaseudun uusia mahdollisuuksia maatalouden ulkopuolelta, mutta tavallisesti kuitenkin maaseudun fyysisen tilan kehyksessä. Maaseutu- ja maataloustutkijoiden voidaan tulkita käyvän kamppailua maaseudun määrittelystä (ks. esim. Rosenqvist 2000: 18–19). Maaseudun määrittelyä koskevaan kamppailuun ovat omalla tavallaan osallistuneet myös kaupunkitutkijat ja kaupunkien kehittäjät. He ovat tarjonneet aluekeskusten kehittämistä välineeksi, jolla voidaan tavoitella tasapainoista aluekehitystä ja samalla myös maaseudun pysymistä kehityksen mukana. Uuden maaseudun kehittäjät ovat kuitenkin tuominneet aluekeskuspolitiikan vääränlaiseksi tavaksi kehittää maaseutua.

Suomalainen maaseutututkimus on suurelta osin ajautunut puolustustaisteluun, jossa se on eristäytynyt sekä maataloustutkimuksesta, yleisestä yhteiskuntatutkimuksesta että kaupunkitutkimuksesta. Poikkeuksena tästä ovat yksittäiset, vapaat maaseutututkijat, jotka ovat kyenneet työskentelemään autonomisesti suhteessa vallitsevaan maaseutupoliittiseen käytäntöön. Hallinnoitavuuden nimissä vallitseva maaseutupoliittinen käytäntö on pitäytynyt tiukasti maaseudun fyysis-spatiaaliseen määrittelyyn: maaseutututkijoita on ”velvoitettu” et-

simään ratkaisuja *maaseudun asukkaiden* hyvinvointia koskeviin pulmiin. Maaseudun kehittäminen pelkääntään maaseudun asukkaiden hyvinvointia edistämällä on nyky-yhteiskunnassa keinotekoinen ja heikosti perusteltavissa oleva rajaus. Maaseudun asukkaat koostuvat tänä päivänä monelaisista ihmisryhmistä, joilla ei välttämättä ole yhteisiä intressejä. Lisäksi kaupungeissa asuu paljon sellaisia ihmisiä, joille maaseutu on tärkeä kulttuurinen konstruktio.

Maaseudun kehittämisen oikeutusta koskevasa suomalaisessa keskustelussa on löydetty kolmentyyppisiä perustelusta maaseudun kehittämiseksi (Valtakari 1999: 98–112): (1) talouskasvuun liittyvät perustelut, (2) sosiaaliseen tasa-arvoon liittyvät perustelut ja (3) ekologis-eettiset perustelut. Vallitsevan maaseutupolitiikan asukaslähtöinen näkökulma sopii huonosti yhteen maaseudun kehittämisen talouskasvuun liittyvien perustelujen ja ekologis-eettisten perustelujen kanssa. On vaikeaa kuvitella taloudellisen kasvun saavuttamista fyysis-spatiaalisella maaseudulla ilman kaupunkien myötävaikutusta. Kasvu tapahtuu aluetalouksien verkostoissa, joissa on mukana sekä kaupunki- että maaseutualueita. Ekologis-eettiset maaseudun kehittämisen perustelut ovat luonteeltaan universaaleja, kaikkia ihmisiä, niin maalaisia kuin kaupunkilaisia koskevia. Toisaalta ekologis-eettisiin perusteisiin voidaan perustella maataloustuotantoa eli maan tuottavuuden ylläpitämistä elintarvikkeiden saatavuuden varmistamiseksi. Tämä näkökulma asettaa yhden fyysis-spatiaalisella maaseudulla asuvan väestöryhmän, maanviljelijät, etuoikeutettuun asemaan suhteessa maaseudun muihin asukkaisiin. Kaiken kaikkiaan on vaarana, että nykyisen asukaslähtöisen maaseutupolitiikan ainoiksi kattaviksi perusteluiksi jäävät sosiaalisen tasa-arvon vaatimus ja perustuslaki. Perustuslain mukaan valtion on huolehdittava siitä, että ihmiset voivat valita asuinpaikkansa vapaasti. Yksilöllistyvässä kilpailuyhteiskunnassa tällainen perustelu tuntuu riittämättömältä.

Maaseutu-käsitteen avaaminen

Gerald Creedin ja Barbara Chingin (1997: 8) mukaan länsimaisessa kulttuurissa ja tieteessä vallitsee kulttuurinen hierarkia, jossa kaupunkimaisuus näyttäytyy useimmiten positiivisena ja maaseutumaisuus jopa halventavana ominaispiirteinä. Tämä hierarkia on monella tavalla kulttuurisesti käytökelpoinen, koska se on melko helposti käännettävissä myös vastakohdaksi: paha kaupunki – hyvä maaseutu. Creedin ja Chingin (1997: 17) mukaan kaupunkilaisia on vaikea niputtaa ryhmäksi, kun taas maalaisille on tarjolla runsaasti englanninkie-

lisiä ryhmänimikkeitä: *crackers, rubes, hayseeds, hicks, hillbillies, bumpkins, peasants, rednecks, yokels* ja *white thrash*. Kaupunkitutkija Taina Rajanti (1999: 51) väittää – toisin kuin maaseutututkijat usein ajattelevat – että kaupunki on aina antiikin ajalta uuteen aikaan saakka toiminut yhteisön metaforana. Rajannin (1999: 51) mukaan yhteisö ”koostuu toisilleen vieraista ihmisistä ja näiden vieraiden jaetusta yhteisyydestä”. Aristotelesta siteeraten Rajanti (1999: 52) esittää ajatuksia herättävästi, että kaupunkiyhteisöstä erillinen ihminen on joko ”kelvoton ihminen”, ”ihmistä voimakkaampi”, ”villipeito” tai ”jumala”.

Englanninkielisellä *city*-termillä on suora etymologinen merkitys yhteys kansalaisuuteen ja sivistykseen (Online... 2006), eikä näistä puolestaan ole kovin pitkä ”matka” sellaisiin määreisiin kuin tärkeys, edistys ja moderni. Rajannin (1999: 51) käsityksen mukaan moderni merkitsee kuitenkin murrosta sekä kaupunki-metaforan käytössä että kirjaimellisesti kaupungin luonnossa: ”moderniteetissa ihmisestä tulee luonnollinen olento, joka on kotoisin omasta luonnostaan, ei enää kaupungin/sivilisaation jäsenenä, vaan erillisenä yksilönä, syntyneenä paljaana elämänä ja syntymänsä ansiosta maan ja valtion kansalaisena”. Rajanti (1999: 51) kiteyttää ”maaseutupoliittiset” johtopäätöksensä seuraavasti:

Voisi jopa väittää, että alkuperältään ”maalainen” ihmisestä tulee vasta modernina aikakautena; ja että kaikki historialliset yritykset luoda irrallisia ja homogeenisia yhteisöjä ja erillistä ”maaseutua” ovat aina jonkin poliittisen intressin tai valtapyrkimyksen ideologiaa tai aikaansaannosta.

Maaseututermilogian puolella englannin kieli tarjoaa suomen kielitä useampia vaihtoehtoja maaseudun vastineeksi: *country, countryside, rural, rurality, rustic, rusticity* (Online... 2006). *Country* viittaa esimerkiksi valtioon, kansaan, kaupungista suhteellisen etäällä olevaan alueeseen sekä epämääräisemmin maaseutumaisuuteen. Toisaalta *country* taustalla on latinan *contra*-sana, joka viittaa vastakkaiseen – eli maaseutu on jotain kaupungille vastakkaisista. Tämä vastakkaisuus tai eräänlainen ”puolen valinta” korostuu termissä *countryside*. *Rural/rurality*- ja *rustic/rusticity* -termit viittaavat avoimeen maahan tai avoimeen tilaan: alkujaan mainitut termit tarkoittivat samaa, mutta nykyisin ”ruralilla” viitataan useimmiten maaseudun fyysiseen tilaan ja *rusticity* halventavasti maalaiselämän olettuihin primitiivisiin ominaispiirteisiin ja tapoihin (Online... 2006).

Kulttuurisesta käänteestä tuulta purjeisiinsa otettava maaseutututkimus voi monella tavalla hyödyntää maaseutu-käsitteen etymologiaan liittyviä

vastakkaisuuden ja avoimen tilan teemoja. Avoin tila voidaan käsittää paitsi fyysiseksi myös vertauskuvalliseksi – sosiaaliseksi tai kulttuuriseksi – tilaksi (ks. Rosenqvist 2004: 38–44). Monimutkaistuvassa ja yksilöllistyvässä yhteiskunnassa tarvitaan uusia, vaihtoehtoisia tapoja todellisuuden hahmottamiseen. Tänä päivänä tuntuu riittämättömältä se, että nykyinen yhteiskunta käsitteellistettäisiin yksipuolisesti vain tietoyhteiskunnaksi tai tietotaloudeksi, jonka vaatimuksiin yksilöiden on sopeuduttava (vrt. esim. Vähämäki 2004). Voisiko maaseutu nykyistä monipuolisemmalla tavalla olla yksi tulevan yhteiskunnan ”toivon tiloista” – David Harveyn (2000) ilmaisua lainatakseni?

Mitä pitäisi tutkia?

Maaseutu on muuttuva yhteiskunnallinen käsite. Maaseutua tutkittaessa tarkastelun kohteena tulee olla koko yhteiskunta ja sen muutokset. Yhteiskunta koostuu yksilöistä, ja itse asiassa keskeisin nykyisen yhteiskunnan muutossuunta ilmenee yksilöllistymisen merkityksen kasvuna. Yhteiskuntaa tutkittaessa on tarkasteltava sekä yksilöä laajempia rakenteita ja käytäntöjä että ”yksilöiden sisällä” tapahtuvia ilmiöitä. Kulttuurisen käänteen näkökulmasta sekä kansainvälisellä että kansallisella maaseutututkimuksella on vielä paljon tutkittavaa erityisesti liittyen siihen, mitä yksilöiden sisällä on tapahtumassa yhteiskunnan ja maaseudun muuttuessa.

Entistä parempaa yhteiskuntaa tavoittelevan yhteiskuntatutkimuksen tulisi yksilöllistymiskehityksen oloissa lähtökohtaisesti pyrkiä kartoittamaan mahdollisimman monenlaisia, eettisesti hyväksyttävissä olevia, vaihtoehtoisia elämänpolitiikoita yksilöiden arvioitaviksi ja harkittaviksi. Uusien elämänpolitiikoiden hahmottaminen edellyttää vallitsevien representatiivisten ja luonnollistuneiden ajattelutapojen kyseenalaistamista: oppimista pois annettujen merkitysten uusintamisesta, annetuista identiteeteistä, omaksutuista käytännöistä ja konventionaalisista asennoitumisista (Cloe 2003b: 1). Tässä yhteydessä keskeiseksi pohdinnan kohteiksi nousevat keskustelut eroista, toiseudesta ja marginaalisuudesta (ks. esim. Cloe & Little 1997).

Yksilöiden näkökulmasta työelämä on myöhäismodernissa yhteiskunnassa muuttunut niin monimutkaiseksi ja vaikeasti hallittavaksi, että ihmiset ovat enenevässä määrin alkaneet etsiä merkitystä elämälleen työelämän ulkopuolelta, vapaa-ajastaan (Cater & Smith 2003: 195–196). Keskeiseksi vapaa-ajan viettämisen muodoksi on kehittynyt matkailu, jonka kautta yksilöt pyrkivät hankkimaan kokonaisvaltaisia elämyksiä ja kokemuksia. David Sibley (2003: 219) puhuu myös nomadisuudesta: ihmisistä ja ihmisryhmistä, jotka viettävät liikku-

vaa elämää ja ”häiritsevät” järjestäytyneen yhteiskunnan konventioita. Kuriyhteiskunnaksi (*carceral society*) kutsutun järjestelmän on vaikea hallinnoida strategisia fyysis-spatiaalisia rajoja rikkovia nomadeja ja turisteja (ks. Sibley 2003: 222). Sibleyn (2003: 229) mukaan fyysis-spatiaalisten rajojen säilyttäminen lainsäädäntöteitse lienee yksi vieraannuttavimmista käytännöistä läntisissä yhteiskunnissa: onkin tärkeää tunnistaa alueluokitusten poliittisuus ja koetella näitä luokituksia sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen liittyvillä argumenteilla.

Kulttuurinen käänne on tuonut myös ihmisen *ruumiillisuuden* ja sen ei-kognitiivisen puolen maaseutututkimuksen haasteeksi. On arvioitu, että tiedostamattomat ajatukset muodostavat jopa 95 prosenttia kaikista ajatuksista (Thrift 2003: 314). Ruumis voidaankin tulkita valtavaksi vaistojen kantajaksi, joka pitää sisällään lukemattomia elämänpoliittisia mahdollisuuksia (Thrift 2003: 310, 313). Periaatteessa ruumiillisuutta voidaan tutkia monella tavalla, kuten (1) alkuperänä (ruumissa psyyke tuottaa itseä ja muita koskevat merkitykset), (2) väliaineena (ruumis on väline, jonka avulla ihminen pääsee yhteyteen maailman kanssa) tai (3) päämääränä (yhteiskunnan fyysiset ja henkiset kurissapitotekniikat ”kirjoittautuvat” ruumiillisuuteemme) (Dixon 2003: 118–119).

Mark Lawrence (2003) tarjoaa liminaalista eli rajatilan maantiedettä (*liminal geography*) välineeksi, jolla voidaan yrittää ymmärtää maaseutukokemuksia. Jos maaseutumaisuus ymmärretään Henri Lefebvren (1991) käsitteistöä käyttäen representaation tilaksi, niin se sijoittuu tyypillisesti vallitsevien spatiaalisten käytäntöjen – koskemattoman erämaan ja sivistyksen eturintaman eli kaupungin – väliin. Normatiivisesti ajatellen maaseutu on rajatilassa, jossa se on siirtymässä erämaasta sivistyksen piiriin. Toisaalta maaseudulla on myös ei-normatiivinen ulottuvuutensa: odottamattomat ilmiöt, kuten ihmisten vetäytyminen kaupungin oravanpyörästä maaseudun rauhaan tai Suomes-takin löydettävissä olevat, kummallisiksi kutsutut, ”maalaistaustaiset” kansanhuvit, kuten muurahaispesässä istuminen, eukonkanto tai saappaanheito (ks. Etelämäki ym. 2005). Erilaiset rajatilakokemukset auttavat meitä ymmärtämään paitsi sosiaalista vuorovaikutusta hallitsevia sääntöjä myös tapoja, joilla säännöt luonnollistetaan ikään kuin huomaamatta (Lawrence 2003: 96).

Myös Jean Baudrillardin (1983) *simulaation* käsite auttaa ymmärtämään maaseudun kokemisen ongelmaa. Maaseudun merkitykset eivät välttämättä representoi pelkästään tietyn paikan todellisuutta, vaan ne voivat liittyä simulaatioihin, joissa sekä reaaliset että vailla konkreettista referenttiä olevat

– hyperreaaliset – merkitykset sekoittuvat keskenään (ks. Lawrence 2003: 95; Luoto 2006).

Simone Abramín (2003: 35–36) mukaan maaseutu-käsitteellä ei ole analyttistä merkitystä: se on käyttökelpoinen ainoastaan siksi, että se merkitsee jotakin ihmisille. Tämä on mielestäni puutteellinen lähtökohta. Jos maaseutu-käsitteellä ei olisi analyttistä merkitystä, se tulisi korvata täsmällisemmällä, analyttisemmällä käsitteellä, kuten erämaa tai syrjäseutu. Itse lähdän siitä, että maaseutu-käsitteelle pitää löytyä analyttinen merkitys. Tämä tulee mahdolliseksi, jos maaseutu käsitteellistetään fyysisestä tilasta suhteellisen irrallaan olevaksi kulttuuriseksi konstruktioksi.

Maaseutua tulee edelleenkin tutkia sekä alueena että kulttuurisena konstruktiona. Kulttuurisen käänteen näkökulmasta mielenkiintoisimmat tutkimushaasteet suuntautuvat maaseutuun liittyvien uusien elämänpoliittisten toimintamahdollisuuksien hahmottelemiseen ja maaseudun käsitteellistämiseen toiseutena suhteessa yhteiskuntakehityksen valtavirtaan. Vastavirtaan kulkeminen ei ole maaseutuhenkisille toimijoille uusi asia. Teollistumista ja kaupungistumista vastustettiin länsimaissa 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa inhimillisten arvojen ja talonpoikaisen tradition pohjalta (esim. Morris 2004). Myös luonnonsuojelijat ovat aina pyrkineet puolustamaan maaseutua luonnon viimeisenä säilytyspaikkana (Bunce 2003: 19; ks. myös Nash 2001).

Jotta kulttuurinen maaseutututkimus ei jäisi pelkäsi utopistiseksi haaveiluksi, sen on kyettävä nykyistä selvemmin konkretisoimaan yhteiskunnallinen hyödyllisyytensä. Esimerkiksi Country visions -kirjan opetus on se, että kulttuurisessa maaseutututkimuksessa tulee edelleen pyrkiä selvittämään erilaisia maaseutua koskevia tietämisen tapoja ja niiden välisiä yhteyksiä. Lähemmäksi konkretiaa näitä analyysejä voidaan tuoda yhdistämällä niihin valta-analyysejä sekä toiseuden ja erojen etiikkaan liittyviä pohdintoja (Cloke 2003b: 13). Näin menetellen kulttuurinen maaseutu voi saada mahdollisuuden lunastaa paikkansa avoimena, toivon tilana.

KIRJALLISUUS

Abram, S. (2003). The rural gaze. *Teoksessa* Cloke, P. (toim.): *Country visions*, 31–48. Pearson, Harlow.

Baudrillard, J. (1983). *Simulations*. 169 s. Semiotext(e), New York.

Bunce, M. (2003). Reproducing rural idylls. *Teoksessa* Cloke, P. (toim.): *Country visions*, 14–30. Pearson, Harlow.

Cater, C. & L. Smith (2003). New country visions: adventurous bodies in rural tourism. *Teoksessa* Cloke, P. (toim.): *Country visions*, 195–217. Pearson, Harlow.

Cloke, P. (2003a; toim.). *Country visions*. 346 s. Pearson, Harlow.

Cloke, P. (2003b). Knowing ruralities. *Teoksessa* Cloke, P. (toim.): *Country visions*, 1–13. Pearson, Harlow.

Cloke, P. & J. Little (1997; toim.). *Contested countryside cultures. Otherness, marginalisation and rurality*. 295 s. Routledge, Lontoo.

Creed, G. W. & B. Ching (1997). Introduction. Recognizing rusticity. Identity and the power of place. *Teoksessa* Ching, B. & G. W. Creed (toim.): *Knowing your place. Rural identity and cultural hierarchy*, 1–38. Routledge, New York.

Dixon, D. (2003). Working with crabs. *Teoksessa* Cloke, P. (toim.): *Country visions*, 116–135. Pearson, Harlow.

Etelämäki, R., B. Maximus & A. Komulainen (2005). *Kummalliset kansanhuvit*. 151 s. Aamulehti Kirjat, Tampere.

Harvey, D. (2000). *Spaces of hope*. 293 s. Edinburgh University Press, Edinburgh.

Hänninen, S. (2004). Maaseutupoliittikan poliittisuus? *Maaseudun uusi aika* 12: 3, 47–52.

Lawrence, M. (2003). The view from Cobb Gate: falling into liminal geography. *Teoksessa* Cloke, P. (toim.): *Country visions*, 93–115. Pearson, Harlow.

Lefebvre, H. (1991). *The production of space*. 454 s. Blackwell, Oxford.

Luoto, I. (2006). Paikan tekstit ja narratiivinen jännite – kuusi maaseutukylää Suomessa ja Skotlannissa. *Terra* 118: 3–4, 143–158.

Morris, W. (2004). *News from nowhere and other writings*. 430 s. Penguin Books, Lontoo.

Nash, R. F. (2001). *Wilderness and the American mind*. 4. p. 415 s. Yale University Press, New Haven.

Online etymology dictionary (2006). Douglas Harper. 30.5.2006. <<http://www.etymonline.com/index.php>>

Rajanti, T. (1999). *Kaupunki on ihmisen koti. Elämän kaupunkimuodon tarkastelua*. 209 s. Tutkijaliitto, Helsinki.

Rosenqvist, O. (2000). Hegemoninen kamppailu maaseudusta. *Maaseudun uusi aika* 8: 3, 8–21.

Rosenqvist, O. (2003). Minä ja maaseutu – maallikkodiskurssit kriittisen maaseutututkijan tulkitsemia. *Maaseudun uusi aika* 11: 2, 5–25.

Rosenqvist, O. (2004). Maaseudun asemoituminen myöhäismodernissa yhteiskunnassa. *Acta Wasaensia* 129. 173 s.

Sibley, D. (2003). Psychogeographies of rural space and practices of exclusion. *Teoksessa* Cloke, P. (toim.): *Country visions*, 218–231. Pearson, Harlow.

Thrift, N. (2003). Still life in nearly present time: the object of nature. *Teoksessa* Cloke, P. (toim.): *Country visions*, 308–331. Pearson, Harlow.

Valtakari, M. (1999). Maaseutupoliittikka suomalaisessa aluesuunnittelussa. *Helsingin yliopiston maantieteen laitoksen julkaisuja B* 46. 160 s.

Vähämäki, J. (2004). *Kuhnurien kerho. Vanhan työn paheista uuden hyveiksi*. 2. p. 175 s. Tutkijaliitto, Helsinki.

OLLI ROSENQVIST

*Chydenius-instituutti –
Kokkolan yliopistokeskus, Jyväskylän yliopisto*